

**КРАЄЗНАВЧА СКЛАДОВА ЗБІРНИКА НАУКОВИХ ПРАЦЬ
«ПІВДЕНЬ УКРАЇНИ: ЕТНОІСТОРИЧНИЙ, МОВНИЙ,
КУЛЬТУРНИЙ ТА РЕЛІГІЙНИЙ ВИМІРИ»:
СТАТИСТИКА ТА ТЕМАТИКА (2007-2019 рр.)**

**Микола Михайлуца
(м. Одеса)**

У статті розглядається одне з небагатьох періодичних наукових видань півдня України – збірник наукових праць «Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри» за тематикою історичного краєзнавства. Здійснено статистичний аналіз семи збірників на предмет тематичного і кількісного наповнення. Запропоновано таблицю, де відображено динаміку кількісних показників: обсяг видань, співвідношення абсолютного числа публікацій і числа краєзнавчої тематики, визначено % показники, зазначено найбільш активних науковців тощо.

Ключові слова: Південь України, збірник наукових праць, краєзнавство.

Невимірне значення у поширенні історико-краєзнавчої тематики має не тільки відомий нам науковий журнал Національної спілки краєзнавців України «Краєзнавство» (головний редактор – О.П. Реєнт, перший заступник головного редактора О.Г. Бажан), який виходить з 1927 р., як кажуть «з давніх-давен». Цей щоквартальник останні роки набув статусу солідного, авторитетного й знаного в Україні і за її межами видання. Однак, мова йтиме про серію випусків іншого видання, набагато скромнішого і за віком, і за традицією. Однак, на півдні України видання займає статусне місце, а на його сторінках друкуються фахівці з відомими в історичному краєзнавстві іменами. Мова йде про збірку наукових праць «Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри» [1]. Ідея видання була народжена після подій Помаранчевої революції і зреалізована лише кількома роками потому, коли активізувався у суспільстві попит на історичну інформацію, завзято генерувалися ідеї, як наголошував відомий історик Я. Грицак, у напрямку «подолання власної історії». Збірка наукових праць стала можливою завдячуючи колективу кафедри «Українознавства» Одеського національного морського університету, якою мені довелося керувати від 2004 р. і творче ядро якої одностайно й наполегливо, як би це не було складно і фінансово, й організаційно, регулярно з періодичністю через рік зорганізовує Міжнародні наукові конференції з однойменною як і збірка назвою. В рамках форуму завжди відбувалися «круглі столи», на яких поставали актуальні й дискусійні питання як загалом історії України, так і історії її південного краю. І якщо рубрикація збірки й проблемні поля залишаються

незмінними вже тринадцять років, то тематики дискурсу, що виносилися на круглі столи завжди видозмінювалися і актуалізовувалися відповідно до історико-краєзнавчого пульсу країни і регіону. Найбільш сталими рубрикаціями збірки були наступні:

- історія народів та етносів Півдня України у часи імперій, тоталітаризму, демократії;

- проблеми української та іноземної термінології і термінографії, мовні взаємовпливи;

- духовність, традиції та обрядовість української та «сусідніх» етнокультур; історія християнських церков та долі інших конфесій у регіоні;

- роль архівних установ, музеїв та виставок у збереженні та популяризації культурно-історичної спадщини;

- міжнародні, правові та міжрегіональні зв'язки і відносини.

У рамках конференцій проведення круглих столів розпочалося з 2011 року, коли як серед науковців, так і серед спровокованих недалекоглядними політиками дискусіях у ЗМІ та відповідно у суспільстві гостро постали питання історичної пам'яті про радянсько-німецьку війну 1941-1945 рр. (зокрема й про «Велику Перемогу»). Тож саме краєзнавчою темою – «Оборона Одеси: погляд з XXI століття» десять років тому й було розпочато традицію серйозного наукового дискурсу за участі відомих фахівців мілітарної історії, зокрема колег з Інституту історії НАН України (О. Лисенко, Н. Кашеварова, Т. Пастушенко), Національного університету оборони (В. Грицюк), та інших наукових установ та ЗВО (І. Ветров, В. Стецкевич, Валерій і Валентина Шайкани). Нам думається, що задуми низки наступних засідань круглих столів відбувався у виразній динаміці від нейтрально історичних розвідок, присвячених подіям сторічно віддалених від сьогодення, як, наприклад, 2013 р. – «Південь України. 1913-й: сто років до і після», і до чітко виражених наукових провокацій, актуалізованих ювілейною датою у 2015 р. – 70-ю річницею події «8(9) травня 1945 р.». Подія, яка стала об'єктом наукових студій і полем комеморативних акцій постала нарижним каменем дискусії на тему: «Переможці чи переможені? Український вимір, факти, інтерпретації та уроки (1945-2015 рр.)». В рамках цього проблемного поля було надруковано у Збірнику наукових праць – 14 розвідок і повідомлень. А ось наукові форуми 2017 та 2019 років, стали відвертими подразниками різнополярних громадських кіл і особливо прокомуністично-, проросійськи, проімперськи налаштованих носіїв шовіністичної та моноцерковної ідеології на півдні України і, водночас, рефлексією дослідників на запит національно свідомої частки суспільства в умовах боротьби за суверенітет України, європейський вибір, подолання комуністичного минулого і його символів – «Декомунізаційні процеси в

країнах Євросоюзу Нижній Дунай: засоби, досвід, наслідки...» та «Мова, Церква, Герої: проблеми та досвід на шляху до євроінтеграції». До зазначеної тематики долучилися фахівці як з України, так і з-за кордону: з Румунії (Бухарест, Галац, Яси), Литви (Вільнюс, Каунас), Республіки Молдова (Кишинів), КНР (Пекін). Сутнісні характеристики процесів декомунізації в Україні було проаналізовано відомою історичною А. Киридон, яка представляла Державну наукову установу «Енциклопедичне видавництво», важливу проблему для південного Подунайського регіону актуалізував румунський вчений, директор Інституту з розслідування злочинів комунізму Р. Преда, присвятивши свою статтю темі комунізму і культурі пам'яті. Досвідом проведення локальної декомунізації в Республіці Молдова поділився кишинівський історик А. Петренку. На парадоксах і позитивних зрушеннях у декомунізації по-одеськи в історії окупації міста 1941-1944 рр. та в сьогоденні зупинив свою увагу історик М. Михайлуца. Зацікавлення і жваве обговорення викликала доповідь голови Українського інституту національної пам'яті В. В'ятровича, яку виголосив к.і.н., науковий співробітник УІНП Б. Короленко про перейменування населених пунктів 2016 р. у контексті політики національної пам'яті у всеукраїнському і регіональному вимірах.

Щоби відійти від суто історичних методів пізнання поставленої задачі, ми навмисне звернулися до не менш цікавої і важливої методи, а саме до кількісного вираження якісних ознак, і навпаки. Саме через акт підрахунку і кількісну оцінку, нам здається, можливо спромогтися відобразити людські (в даному випадку науковців, краєзнавців) почуття, інтереси, ментальні переживання (недосипання) тощо і все це має бути переведено у певні величини. Ось такий вийшов результат.

Таблиця 1

Статистика краєзнавчих студій, опублікованих на сторінках збірника «Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри»

За роками видань	Число краєзнавчих студій/ у % до загальної кількості	Кількість опублікованих статей у збірці (авторів/співавторів)	Місце видання, видавництво, обсяг (у сторінках)
2007	29 (43,2%)	67 (74)	Одеса: ВМВ, 348 с.
2009	48 (60,7%)	79 (84)	Одеса: ВМВ, 397 с.
2011	51 (62,9%)	81 (94)	Одеса: ВМВ, 400 с.
2013	51 (55,4%)	92 (104)	Одеса: ВМВ, 440 с.
2015	41 (51,9%)	79 (85)	Одеса: Вид-во ОНУ, 442 с.
2017	45 (54,8%)	82 (92)	Херсон: ФОП Грінь Д.С., 460 с.
2019	61 (67,7%)	90 (108)	Херсон: ОЛДПЛЮС, 608 с.

Аналіз укладеної нами *Таблиці 1* дає змогу зробити кілька, з нашого погляду, важливих характеристичних висновків. Так, за дванадцятирічний період Міжнародна наукова конференція набирала стрімкої сталої динаміки (прогресуючих обертів), зокрема, й ґрунтуючись на абсолютних числах безпосередніх учасників форуму. Наприклад, якщо у 2007 р. всього учасників було 74, то у 2019 р. чисельність науковців – від маститих персон до початківців студентів та аспірантів – вже сягнув за сотню, і склав 108 дослідників. Приблизно на третину зросла чисельність наукових статей та повідомлень у порівнянні з 2007 роком. Дуже показовим для семи наукових збірників «Південь України...» від 2007-го до 2019 року є співвідношення загальноісторичні=краєзнавчі студії. Якщо на початку брендування зазначеного видання краєзнавчі тексти становили 43,2% від загальної кількості надрукованих матеріалів збірника, то минулого року (2019) у краєзнавчому напрямку декларували свої наукові інтереси вже 67,7% дописувачів. Щоправда, не завжди збільшення відбувалося у чітко вираженій прогресії, були роки, коли число статей і чисельність учасників не істотно зменшувалася, або показники коливалися, однак у порівнянні з роком виходу першого випуску Збірника, станом на 2019 рік цей показник виріс більше ніж у двічі. Це однозначно свідчить про те, що навернення дослідників до історії малої Батьківщини, робота у напрямку наукового та всебічного пізнання краю, дослідження персоніфікованого минулого, знакових постатей, людей-символів, мікроісторія (антропологічна) окремого регіону, намагання докопатися до самого глибинно ембріонального минулого свого краю – стає актуальною з кожним роком.

Найбільш активними авторами краєзнавчих текстів, які надруковано у збірнику наукових праць є представник Інституту історії НАН України О. Бажан, 7 текстів присвячених проблематиці історії радянських спецслужб на півдні України; одеська історикиня О. Бачинська – авторка 7 статей про заселення Буджацького краю, про козацькі поселення Задунайської Січі; релігійній тематиці та церковним архієрейським персонажам Херсонської єпархії присвятила 7 статей Н. Діанова; про громади кримчаків, кримських татар, прибалтійських народів, греків та інші етнічні групи Таврійської губернії у вирі Української революції подавав у 7 статтях дослідник Т. Вінцовський та десятки-десятки шановних моїх колег, які у повній мірі заслуговують бути шанобливо поійменованими. Однак, на особливу подяку заслуговують поряд з поважними науковцями-киянами (В. Грицаком, І. Тарнавським, Д. Толочком, І. Вербою, О. Лисенком, О. Бонем, І. Тюрменко), наші добрі сусіди-миколаївці (Ю. Котляр, О. Тригуб, І. Морозова, Л. Вовчук, Л. Левченко), історикині Придунайського краю (Л. Циганенко, А. Дизанова) – своє почесне місце посідають серед краєзнавчих активних дописувачів і виокремлюються у когорту історикинь з Полтави, красивої і

розумної краєзнавчої посестри Одеси – київська полтавчанка А. Киридон, Л. Бабенко, Л. Шаповал, О. Лахно, І. Петренко, В. Орлов, К. Лобач, О. Бороденко, Т. Оніпко. Звичайно ж не можу оминати й внесок (хоча й не частий) мого давнього товариша Ю. Волошина і його учня і колегу, нещодавнього лавреата премії імені І. Франка О. Сердюка. На перспективу розмірковуючи з оптимізмом, мабуть доведеться у рамках восьмого форуму Міжнародної наукової конференції «Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри» сформувати окрему секцію для краєзнавців Полтавщини. Дякую Вам колеги за копіткий труд і солідні здобутки на краєзнавчій ниві!

Джерела та література:

1. Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри: Матріали Міжнар. наук. конф., 26 жовтня 2007 р., Одеса / відп. ред. М. І. Михайлуца. Одеса: ВМВ, 348 с.; Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри: зб. наук. праць II Міжнар. наук. конф., 10-11 квіт. 2009 р., Одеса / відп. ред. М. І. Михайлуца. Одеса: ВМВ, 2009. 397 с.; Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри: зб. наук. праць III Міжнар. наук. конф., 28-29 квіт. 2011 р., Одеса / відп. ред. М. І. Михайлуца. Одеса: ВМВ, 2011. 400 с.; Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри: зб. наук. праць IV Міжнар. наук. конф., 26-27 квіт. 2013 р., Одеса / відп. ред. М. І. Михайлуца. Одеса: ВМВ, 2013. 440 с.; Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри: зб. наук. праць V Міжнар. наук. конф., 24-25 квіт. 2015 р., Одеса / відп. ред. М. І. Михайлуца. Одеса : Вид-во ОНУ, 2015. 441 с.; Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри: зб. наук. праць VI Міжнар. наук. конф., 28-29 квіт. 2017 р., Одеса / відп. ред. М. І. Михайлуца. Херсон: ФОП Грінь Д.С., 460 с.; Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри: зб. наук. праць VII Міжнар. наук. конф., 28-29 квіт. 2019 р., Одеса / відп. ред. М. І. Михайлуца. Херсон: ОЛДПЛЮС, 2019. 608 с.

УДК 37.035:39

РОЛЬ СУЧАСНИХ ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНИХ ЗАКЛАДІВ У ЗБЕРЕЖЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ІНСТИТУТІВ КОНФУЦІЯ)

**Олександр Стовець
(м. Одеса)**

Автор розмірковує про духовний зміст конфуціанства, його сучасне звучання, актуальність для глобалізованого світу. Простежується інтегрування ідей конфуціанства у Китаї на етапі шляху до економічного розквіту. Показано мету